

Addenda et corrigenda la Noctuidae din România

László RÁKOSY

Zusammenfassung

Addenda et Corrigenda zu „Die Noctuiden Rumäniens“ (Lepidoptera, Noctuidae)

Über fünf Jahre nach der Veröffentlichung des Werkes „Die Noctuiden Rumäniens“ fühlt sich der Autor zu einer ersten Korrektur und Ergänzung verpflichtet. Es wird auf Fehler und Verwechslungen der Falterabbildungen auf den Tafeln aufmerksam gemacht, außerdem werden in der Zwischenzeit aus Rumänien gemeldete Arten erwähnt, sowie einige Irrtümer aufgedeckt und richtiggestellt.

Gemäß einiger Revisionsarbeiten werden die wichtigsten nach 1996 geschehenen nomenklatorischen Änderungen ins Blickfeld gerückt.

Cucullia dracunculi, *Oncocnemis confusa* und *Polia cherrug* werden als neue Arten für die Landesfauna gemeldet, des Weiteren werden vier der früher angegebenen Arten durch neue ersetzt: *A. puta* durch *A. syricola*, *Cardepia sociabilis irrigoria* durch *Cardepia hartigi*, *Hadena bicruris* durch *H. capsincola* und *S. clandestina* durch *S. suecica*.

Summary

Addenda and Corrigenda to „Die Noctuiden Rumäniens“ (Lepidoptera, Noctuidae)

It past 5 years from apparition of the work namely „Die Noctuiden Rumäniens“ (The Noctuidae of Romania) (RÁKOSY 1996). New data referred to this lepidopteran group was added.

The checklist of Romanian Noctuidae has been completed with new records, major nomenclature changing are indicated and some errors appeared in „Die Noctuiden Rumäniens“ are corrected.

Keywords: Addenda, Corrigenda, Die Noctuiden Rumäniens

De la apariția lucrării „Die Noctuiden Rumäniens“ (RÁKOSY 1996) au trecut deja 5 ani, timp în care s-au adăugat noi date referitoare la acest grup de lepidoptere.

In cele ce urmează ne propunem să completăm lista de specii cu noi semnalări pentru fauna României, să indicăm schimbările nomenclatorice majore, să corectăm unele erori și inadvertențe apărute în „Die Noctuiden Rumäniens“ (prescurtat D.N.R.).

Specii noi pentru fauna României semnalate după apariția lucrării „D.N.R“

La lista speciilor se adaugă 3(4) taxoni:

Cucullia dracunculi (HÖBNER [1813]) este o specie a cărei prezență în fauna României a fost anticipată în „D.N.R.“. Confirmarea a venit din Mjii Măcin (KOVÁCS & KOVÁCS 1998) și Peciu Nou (Banat) (NEUMANN 1998).

Prezența speciei *Cucullia balsamitae* BOISDUVAL 1840, la Suatu a fost confirmată (RÁKOSY 1999). NEUMANN (2001) colectează mai multe exemplare în sud-estul Olteniei, la Ciupercenii Noi, reintroducând astfel specia pe lista noctuidelor României.

Oncocnemis confusa (FREYER [1839])

A fost semnalată de la Suatu (RÁKOSY 1999, 2000). Alte exemplare au fost colectate de la Viișoara/Câmpia Turzii (leg. SÁNDOR & ZOLTAN KOVÁCS). Suatu reprezintă cel mai vestic punct al arealului acestei specii xerofile. Fluturi zboără din august până la mijlocul lunii septembrie. Considerând Transilvania drept componentă a Europei centrale, specia este pentru prima dată semnalată în această arie geografică. Cea mai apropiată populație cunoscută se află pe litoralul Mării Negre din Bulgaria (ssp. *michaelorum* Beshkov) (BESHKOV 1997). Biologia și stadiile preimagine sunt încă necunoscute.

Polia cherrug RÁKOSY & WIESER 1997

Specia a fost descrisă după material provenit din nordul Dobrogei, Mjii Măcin (Greci, Horia). Primele exemplare au fost colectate în 1996, iar de atunci până în 2000 în fiecare an. Fluturi zboără din a doua jumătate a lunii mai până la începutul lui iunie. Biologia și stadiile preimagine nu se cunosc. Încercările de creștere în laborator nu au putut fi finalizate. O femelă depune între 140 și 443 de ouă. Larvele crescute în laborator până la vîrstă a 3-a au fost hrănite cu trifoi (*Trifolium pratense*) și firuță (*Poa annua*). Până la vîrstă a 2-a larvele au un aspect de cotar. După părerea noastră este vorba despre o specie endemică, relictă al cărei mediu de viață este reprezentat de luminișurile pădurilor specifice silvostepiei.

Pe lângă valoarea faunistică și biogeografică deosebită *P. cherrug* are și o deosebită semnificație filogenetică, fiind probabil mai veche decât toate celelalte specii europene ale genului *Polia*. După unele caractere (RÁKOSY & WIESER 1997) *P. cherrug* este mai apropiată de *Pachetra sagittigera*. În concepția noastră genul *Pachetra* ar trebui trecut ca subgen al genului *Polia*. Nu putem accepta poziția genului *Pachetra* aşa cum apare la FIBIGER & HACKER (1991), BECK (1996) sau KARSHOLT & RAZOVSKY (1996).

Specii confundate

Nu rareori unele specii intră în literatura de specialitate pentru o perioadă sub o denumire greșită datorată unei erori de determinare sau interpretare.

1. Așa este cazul taxonului *Agrotis puta* (HÖBNER [1803]) preluat în mod greșit în fauna sud-est europeană în locul taxonului *Agrotis syricola* CORTI & DRAUDT 1933 inclusiv de HACKER (1989) și FIBIGER (1990). Pe baza celor două monografii am atribuit și noi materialul colectat din Dobrogea la *A. puta*. La sesizarea colegului G. STANGELMAIER/- Austria în anul 1997 am reverificat materialul din România comparându-l cu material provenit dintr-un areal larg care a inclus nordul Africii, Spania, Franța, Germania, sudul și estul Europei până în Asia Mică. În urma acestui studiu efectuat la Biologiezentrum din Linz, bazat pe material din colecția muzeului, col. K. HUBER, col. R. HENTSCHELECK și col. personală am ajuns la concluzia că exemplarele atribuite la *A. puta* din România aparțin în realitate la *A. syricola*. Nu avem nici o dovedă a simpatricității celor doi taxoni în sud-estul ţării. După habitus exemplarele tipice de *A. syricola* se disting ușor de cele tipice *A. puta*. În materialul din Dobrogea nu am găsit forme problematice de *A. syricola*. În materialul studiat au apărut însă forme cu habitus intermedian, care nu pot fi atribuite cu

siguranță unuia sau altuia dintre cei doi taxoni. Morfologia armăturii genitale este foarte asemănătoare, determinările formelor intermediare realizându-se greoi. Vesica bine evaginată este de 4 ori mai lungă decât lungimea aedeagusului la *A. puta* și de 4,5 ori mai lungă la *A. syricola*. Diverticul subbazal este mai mare la *A. syricola* decât la *A. puta*. Armătura genitală femelă se deosebește prin lungimea caput bursae, mai mare la *A. syricola* decât la *A. puta* (FIBIGER 1997). Materialul studiat ne permite să afirmăm că hărțile de distribuție din FIBIGER (1990) nu corespund realității. În lungul litoralului Mării Negre (Bulgaria, România) este prezentă numai *A. syricola*. În Grecia și Turcia cei doi taxoni apar și simpatric (FIBIGER 1990). Noi am identificat pe *A. syricola* și pe coasta Dalmătiei (Insula Krk). Pentru clarificarea situației taxonomice și distribuției celor doi taxoni care după opinia noastră și hibridează, este nevoie de un studiu amănuntit, pe numeroase eșantioane provenite din întregul areal cunoscut. După datele noastre *A. syricola* pare a avea o distribuție vestasiatico-balcanică, iar *A. puta* una vestasiatico-mediterraneană.

2. *Cardezia sociabilis irrisoria* (ERSHOV 1874) a fost semnalată de noi din Delta Dunării (RAKOSY 1996a) ca nouă pentru fauna țării. Determinarea s-a realizat pe baza habitusului și armăturii genitale comparate cu fotografia și genitalia din noctuidele Greciei (HACKER 1989) prezentate pentru *C. sociabilis irrisoria*. În revizia genului *Cardezia* (HACKER 1998) se dovedește că taxonii *irrisoria* și *sociabilis* aparțin la două specii distințe. În aceeași lucrare, HACKER sugerează că materialul din Delta Dunării aparține alături de cele mai multe semnalări ale speciei *C. sociabilis* din Grecia la *Cardezia hartigi* PARENZAN 1981. Ca urmare *C. hartigi* substituie în România pe *C. sociabilis*. *C. hartigi* este cunoscută din sudul Italiei, Grecia, Ucraina, Turcia și Cipru (HACKER 1998). Este o specie halofilă ponto-mediteraneană cu preferință pentru habitate sărăturate litorale, fiind probabil prezentă în lungul litoralului Mării Negre.

Specii noi pentru fauna României rezultate prin substituire

În urma unor revizuiri de genuri și subspecii se produc uneori și substituiri de specii. În astfel de cazuri o specie deja bine cunoscută este înlocuită cu o alta considerată anterior studiului drept sinonimă sau având alt areal geografic.

Astfel, HACKER (1996), prin revizuirea genului *Hadena* SCHRANK, a demonstرات că binecunoscuta specie *Hadena bicruris* (HUFNAGEL 1766) are o distribuție central-vesteuropeană, Europa central-estică și Asia fiind ocupate de specia geamănă *H. capsincola* ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER] 1775). Ca urmare în fauna României *H. capsincola* înlocuiește pe *H. bicruris*. Această afirmație trebuie privită cu prudență, arealele celor două specii suprapunându-se pe mari suprafețe. Pentru clarificarea situației din România ar trebui verificat fiecare exemplar în parte. Din nord-estul Bulgariaiei, foarte aproape de granița cu România (Vama Veche) BESIKOV & ABDAJEV (2000) a semnalat un exemplar autentic de *H. bicruris*.

În monografia noctuidelor României a fost descrisă subspecia *Spaelotis clandestina gyilkosi* KOVÁCS, KOVÁCS & RAKOSY 1996. *S. clandestina* este o specie nearctică înlocuită în palearctic de *S. suecica*. În perioada redactării textului pentru ssp. *gyilkosi* (1995) taxonul *suecica* era considerat ca subspecie la *S. clandestina*. Cercetări mai recente au ridicat taxonul *suecica* la rang de specie, fapt pentru care în România este prezent *Spaelotis suecica gyilkosi*.

Schimbări nomenclatorice majore

Hada nana HUFNAGEL 1766 (= *dentina* [DENIS & SCHIFFERMÜLLER] 1775), devine conform principiului priorității descrierii *Hada plebeja* (LINNÆUS 1761).

Polypogon crinalis (TREITSCHKE 1829) este după YELA, HONEY & RONKAY (1997) un sinonim al speciei *Polypogon plumigeralis* (HÖBREN [1825]). Ca urmare *P. crinalis* se sterge din

lista noctuidelor.

Bena bicolorana (FUESSLY 1775) = *quercana* ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER] 1775) = *prasinana* auctt. nec LINNAEUS.

Pseudopis prassinanus (LINNAEUS 1758) = *faganus* FABRICIUS 1781.

Denumirile date de LINNÉ au fost căjiva anii greșit interpretate datorită desemnării eronate a lectotypului de către LEMPKE (FIBIGER & HACKER 1998).

Acontia titania (ESPER [1798]) = *urania* FRIVALDSKY 1835 (HACKER 1998b)

Deoarece denumirea *urania* dată de FRIVALDSKY se referă în realitate la un exemplar de *titania*, fostul taxon *A. urania* dobândește numele *A. melanura* (TAUSCHER 1809).

Abrostola trigemina WERNEBURG din "D.N.R." devine *Abrostola tripartita* (HUFNAGEL 1766) = (*triplasia* auctt. nec LINNAEUS 1758)

Shagacucullia lanceolata (VILLERS 1789) = *thapsiphaga* TREITSCHKE 1826, conform priorității descrierii (FIBIGER & HACKER 1998).

Aegle semicana (ESPER [1798]) = *vespertalis* (HÖBNER [1813]), conform priorității descrierii (FIBIGER & HACKER 1998).

Polyphaenis viridis (VILLERS 1789) = *sericata* ESPER [1785], homonim (FIBIGER & HACKER 1998)

Apamea syriaca tallosi KOVÁCS & VARGA 1969 în loc de *A. sicula tallosi*.

Apamea epomidion (HAWORTH 1809) = *characterea* auctt. nec ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER] 1775)

Arenostola phragmitidis (HÜBNER [1803]) = *A. semicana* (ESPER [1798]) (KARSHOLT & RAZOWSKI 1996).

Xestia triangulum (HUFNAGEL 1766) = *rhomboidea* ESPER 1790, conform priorității descrierii (HACKER 1998b)

Xesia stigmatica (HÜBNER [1813]) = *rhomboidea* auctt. nec. ESPER 1790 (HACKER 1998b).

Euxoa conspicua (HÜBNER [1824]) = *agricola* BOISDUVAL 1829, prioritarea descrierii (sinonim senior).

Lectotypul taxonului *Euxoa "triticis"* (LINNAEUS 1761) a fost identificat a fi în realitate un exemplar de *E. crypta* DADD. Ca urmare "triticis" preia numele cronologic următor atribuit aceluiași taxon. Aceasta este *nigrofusca* (ESPER [1788]) (FIBIGER & HACKER 1998).

Genul *Hadula* STAUDINGER 1889 înlocuiește pe *Discestra* HAMPSON 1905 pentru speciile *H. dianthi*, *H. trifoli*, *H. stigmosa*, *H. sodae*.

Genul *Sideridis* HÜBNER 1821 înlocuiește pe *Aneda* SUKHAREVA 1973 pentru specia *rivularis* (FABRICIUS 1775) (HACKER 1996) (HACKER 1998).

Genul *Conisania* Hampson 1905 înlocuiește pe *Hadena* pentru specia *luteago* ([DENIS & SCHIFFERMÜLLER] 1775) (HACKER 1998).

Corrigenda la D.N.R.

In monografia noctuidelor României s-au strecurat unele erori și inadvertențe pe care dorim să le corectăm cu acest prilej. Din lipsă de timp editorul nu a mai efectuat corecțura finală a textului și hărților după corecțura trimisă de autor. Astfel unele importante puncte de colectare nu au fost trecute pe hărțile de distribuție, altele fiind poziționate greșit. Aceste aspecte nu le putem remedia în corrigenda de față, rectificările implicând retipărirea hărților în cauză.

In cele ce urmază ne vom referi numai la erori și inadvertențe sesizate de autor sau de alii noctuidologi pe planșele cu fotografii noctuidelor.

PLANŞA I

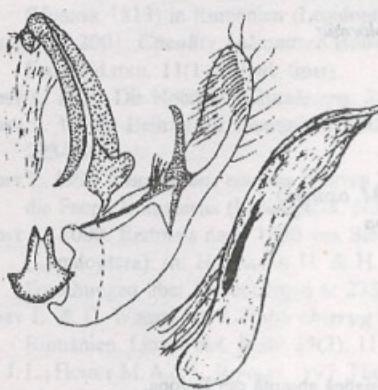


Abb. 385



Abb. 386

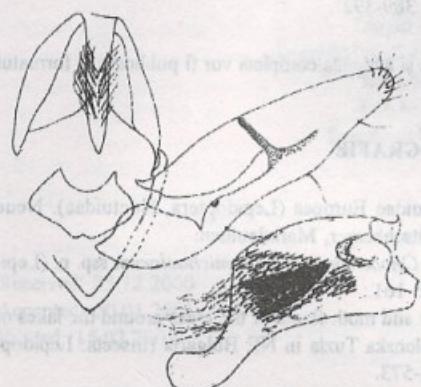


Abb. 387



Abb. 388

Armăturile genitale pentru speciile *Mesogona acetosellae* D. & S. (Abb. 385), *M. oxalina* Hbn. (Abb. 386), *Mycterothrus puniceago* Bsd. (Abb. 387) și *Dicycla oo* L. (Abb. 388)

Pentru observațiile constructive trimise autorului mulțumim în primul rând colegilor
GÜNTER STANGELMAIER/Austria și MICHAEL FIBIGER/Danemarca.

- Taf. 4 Fig. 33,34 sunt *Pseudoips fagana* = *bicolorana*
Taf. 4 Fig. 35 este *Pseudoips prasinana*
Taf. 5 Fig. 38 este *Bryophila domestica*
Taf. 7 Fig. 1 și Fig. 2 sunt inversate (Fig. 1 = *A. jota*)
Taf. 9 Fig. 33 este *Heliothis armigera*
Taf. 10 Fig. 21 este *Paradrina clavialpis*
Taf. 12 Fig. 5 și Fig. 6 sunt inversate (Fig. 5 = *M. oxalina*)
Taf. 13 Fig. 15 este masculul de *Episema glaucina*
Taf. 14 Fig. 15 este *Lithophane furcifera*
Taf. 19 Fig. 17 este *C. fluxa*
Taf. 23 Fig. 7 este *Diasria rubi*
Taf. 24 Fig. 6 este femelă de *Euxoa decora*
Taf. 26 Fig. 27 este *Euxoa vitta*
Taf. 26 Fig. 33 este *Euxoa difficilima*, specie asiatică absentă din Europa.
Dintr-o eroare redacțională au fost omise fotografia pentru *Exophila rectangularis* (GEYER [1829]) și armăturile genitale pentru speciile *Mesogona acetosellae* D. & S., *M. oxalina* HBN., *Mycterothlus puniceago* Bsd. și *Dicycla oo* L. (Abb. 385-388, pag. 333) (Pl. 1 – 385, 386, 387, 388), în locul lor tipărinu-se de două ori Abb. 389-392.

Imaginiile color, armăturile genitale lipsă și addenda completă vor fi publicate în formatul cărții în Stafnia/Linz (2001).

BIBLIOGRAFIE

- BECK H. 1996. Systematische Liste der Noctuidae Europas (Lepidoptera, Noctuidae). Neue Entomologische Nachrichten 36. U. Eitschberger, Marktleuthen.
- BESHKOV S. 1997. A new noctuid from Bulgaria *Oncocnemis confusa michaelorum* ssp. n. (Lepidoptera, Noctuidae). Phegea 25(4): 153-161.
- BESHKOV S. & S.P. ABDAJEV 2000. The butterfly and moth fauna of the areas around the lakes of Durankulak, Ezerets, Shabla and Shablenska Tuzla in NE Bulgaria (Insecta: Lepidoptera). Atalanta, Würzburg 31(3-4): 543-573.
- FIBIGER M. 1990. Noctuinae I. Noctuidae Europaea. Vol. 1. Entomological Press, Soro.
- FIBIGER M. 1990. Noctuinae III. Noctuidae Europaea. Vol. 3. Entomological Press, Soro.
- FIBIGER & HACKER 1991. Systematic List of the Noctuidae of Europe. Esperiana 2.
- HACKER H. 1989. Die Noctuiden Griechenlands. Mit einer Übersicht über die Fauna des Balkanraumes (Lepidoptera, Noctuidae). Herbipliana 2. U. Eitschberger, Marktleuthen.
- HACKER H. 1996. Revision der Gattung *Hadena* SCHRANK, 1802 (Lepidoptera: Noctuidae). Esperiana 5: 7-686, 23 Farbtafeln.
- HACKER H. 1998. Revision der Gattung *Hadula* STAUDINGER, 1889 (= *Discestra* HAMPSON, 1905; = *Aglossestra* HAMPSON, 1905; = *Cardiestra* BOURSIN, 1963), *Anartomorpha* ALPHÉRAKY, 1829, *Trichanartia* HAMPSON, 1895, *Anarta* OCHSENHEIMER, 1816 und *Cardephia* HAMPSON, 1905 mit Beschreibung einer neuen Gattung *Hadumorpha* gen. n. (Lepidoptera, Noctuidae). Esperiana 6: 577-843, 13 Farbtafeln.
- KARSHOLT O. & J. RAZOWSKI (Eds.) 1996. The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist. Apollo Books, Stenstrup.

- KOVÁCS S. & Z. KOVÁCS 1998. *Cucullia dracunculi* (HÜBNER [1813]) (Lepidoptera, Noctuidae) o specie nouă pentru fauna României. *Bul.inf. Soc.lepid.rom.* 8(3/4): 163/162.
- NEUMANN H. 1998. *Saragossa porosa kenderesiensis* KOVÁCS 1968 und *Cucullia deacunculi* (HÜBNER 1813) in Rumänien (Lepidoptera, Noctuidae). *Entomol. romanica* 2: 85-88.
- NEUMANN H. 2001. *Cucullia balsamitae* BOISDUVAL 1840, in der fauna Rumäniens. *Bul.inf. Soc.lepid.rom.* 11(1-4): (sub tipar).
- RÁKOSY L. 1996. Die Noctuiden Rumäniens. *Stapfia*, Linz.
- RÁKOSY L. 1996b. Beitrag zur Kenntnis der Noctuidae Rumäniens (Lepidoptera). *Esperiana* 4: 223-230.
- RÁKOSY L. 1999. *Oncocnemis confusa* (FREYER [1839]) eine neue Gattung und eine neue Art für die Fauna Rumäniens (Lepidoptera, Noctuidae). *Entomol. romanica* 3: 33-34.
- RÁKOSY L. 2000. Erstmals nach 1980 aus Siebenbürgen gemeldete Grossschmetterlingsarten (Lepidoptera), in: HELTMANN H. & H. VON KILLYEN (Hrsg.) *Naturwissenschaftliche Forschungen über Siebenbürgen* 6: 233-241, Böhlau, Köln, Weimar.
- RÁKOSY L. & C. WIESER 1997. *Polia cherrug* n. sp. (Lepidoptera, Noctuidae, Noctuinac) aus Rumänien. *Linzer biol. Beitr.* 29(2): 1153-1165.
- YELA J. L., HONEY M. A. & L. RONKAY 1997. The identity and systematic placement of *Pechipogo plumigeralis* HÜBNER [1825], *Herminia crinalis* TREITSCHKE, 1829 and *H. simplicicornis* ZERNY, 1935 (Lepidoptera, Noctuidae, Hermininae). *Ent. scand* 28: 189-197.

László RÁKOSY

Institutul de Cercetări Biologice

Republicii 48

RO-3400 Cluj

E-mail: icb@dntcj.ro

Received: 23.12.2000

Accepted: 20.01.2001

Printed: 15.02.2001